

2024-26

Screening

Vejledning til regionsudvalgets politiske indsats

Hvorfor er den politiske indsats vigtig?

I Danmark har vi tre landsdækkende screeningsprogrammer for kræft. De har dels til formål at forebygge kræft ved at finde forstadier, der kan behandles, dels finde kræft tidligt. Hvad angår livmoderhalskræft og tarmkræft, medvirker screening til at finde forstadier til kræft, hhv. celleforandringer og polypper, der kan fjernes, så de ikke udvikler sig til kræft. Når man finder kræft tidligt, giver det mulighed for en mere skånsom behandling og øger chancen for at overleve.

Der er social ulighed i, hvem der deltager i screening og dermed også, hvem der undgår, at forstadier udvikler sig til kræft, og hvem der får stillet diagnosen tidligt. Borgere, der har kort uddannelse, lav indkomst, minoritetsbaggrund eller bor alene har den laveste deltagelse. Kun 45 pct. af de 50-54-årige mænd deltager i tarmkræftscreening. Kun halvdelen af kvinder i tyverne bliver screenet for livmoderhalskræft. Det er derfor vigtigt at være særligt opmærksom på de grupper, der ikke deltager i screening i dag.

Kvinde i tyverne om screening for livmoderhalskræft

“Det er ikke noget, man glæder sig til, men alt afhængig af hvor mange gange, man har fået det gjort, så ved man jo godt, at det handler om at gå ind, slappe af, og så er det er jo hurtigt overstået. Nogle gange synes jeg, at man gør det værre inden, og man når at blive helt panisk over det, men bagefter er man sådan – det er jo ikke fedt, men hvis bare man slapper af, går det hurtigt.”

(Kilde: Kræftens Bekæmpelses kvalitative undersøgelse vedr. screening for livmoderhalskræft, 2021)

Screening for livmoderhalskræft

Tilbud til kvinder i alderen 23 til 64 år om at blive tjekket for livmoderhalskræft hvert tredje eller femte år. Formålet er at finde celleforandringer, der kan behandles, så de ikke udvikler sig til kræft, eller opspore sygdommen tidligt. Undersøgelsen foregår hos egen læge.

Screening for brystkræft

Tilbud til kvinder i alderen 50 til 69 år. Kvinderne inviteres hvert andet år til en mammografi – en røntgenundersøgelse af brystet. Undersøgelsen foregår på en mammografiklinik.

Screening for tarmkræft

Tilbud til alle i alderen 50 til 74 år. Der kommer en invitation med posten hvert andet år med et prøvesæt, så man kan tage en afføringsprøve derhjemme.

Hvad kan regionsudvalget gøre?

Der er forskel på, hvilke udfordringer og resultater de enkelte regionsudvalg har på screeningsområdet. Regionsudvalget kan i samarbejde med områdekonsulenten vurdere, hvilke anbefalinger det giver mest mening at arbejde med i jeres region, og hvordan opgaverne gribes an.

Ved at gå i dialog med den politiske og administrative ledelse i regionen kan regionsudvalget vise, at Kræftens Bekæmpelse følger udviklingen på screeningsområdet.

Det er altid muligt at kontakte den relevante fagafdeling i Kræftens Bekæmpelse, som kan hjælpe med oplæg og baggrundsinformation. Fagafdelingen gennemgår blandt andet årsrapporterne for de tre screeningsprogrammer, når de offentliggøres, og laver resuméer, som lægges ud på frivillig.dk. Resuméerne fokuserer på de områder (såkaldte indikatorer), der har særlig interesse for arbejdet med screening som politisk fokus og fungerer også som baggrund for Forebyggelsesafdelingens arbejde og indsatser på området.

I kan som regionsudvalg arbejde med følgende:

1.

Overholdes tidsfristerne?

- Følge op på, om regionen overholder tidsfristerne for invitation og svartid i screening for brystkræft

2.

Grupper, vi ikke når i dag

- Opfordre praksispersonale til at tale om screening for livmoderhalskræft med kvinder, der ikke deltager eller ikke deltager regelmæssigt. Det gælder især kvinder i tyverne, ressourcetsvage kvinder og kvinder med ikke-vestlig baggrund
- Opfordre praksispersonale til at tale med patienterne om tarmkræftscreening, særligt de 50-54-årige mænd, hvoraf kun 46 pct. deltager
- Tilskynde regionerne til øget fokus på screening for tarmkræft og livmoderhalskræft, også på andre sprog – gerne på tværs af regioner og i samarbejde med fagafdelingen i Kræftens Bekæmpelse
- Have fokus på, om deltagerprocenten i screeningsprogrammerne er geografisk jævnt fordelt. Hvis det ikke er tilfældet, kan udvalget gå i dialog med regionen om, hvad der f.eks. kan gøres for at øge deltagelsen i yderområderne

3.

Muligt samarbejde med lokalforeningerne

- Overveje et eventuelt samarbejde med lokalforeningerne om at udbrede viden om screening til befolkningen

---

Screening for livmoderhalskræft

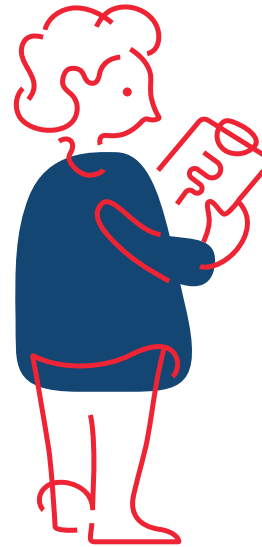
- 2 ud af 3 kvinder, der får livmoderhalskræft, er sjældent eller aldrig blevet screenet
- Deltagelsen er 61 pct. på landsplan. Ønskes: 80 pct.
- Kun ca. halvdelen af unge kvinder i tyverne deltager
- De unge kvinder mangler viden om, hvorfor screening er relevant for dem
- Opmærksomhed på samspillet mellem HPV-vaccination og screening ift. at udrydde livmoderhalskræft

Screening for brystkræft

- Deltagelsen er høj på landsplan – 83 pct. – og forventes ikke at kunne blive højere
- Invitation hvert 2. år +/- 3 måneder overholdes ikke i alle regioner
- Svartiden på 10 arbejdsdage overholdes ikke i alle regioner – det kan have betydning for opfølgning og behandling
- Et dansk forskningsprojekt har vist 20 pct. reduktion i brystkræftspecifik dødelighed for kvinder i målgruppen, som deltager i screening sammenlignet med kvinder, der ikke deltager

Screening for tarmkræft

- Deltagelsen på landsplan er 60 pct. Ønskes: 80 pct.
- Kortuddannede og mænd ved ikke nok om, hvor vigtig undersøgelsen er og har en bekymrende lav deltagelse

---

Supplerende materiale

Notaterne om de nyeste årsrapporter findes på frivillig.dk i regionsudvalgsgruppen:

- Notat om seneste runde af det danske mammografiscreeningsprogram
- Resumé af seneste årsrapport for livmoderhalskræftscreening
- Resumé af seneste årsrapport for tarmkræftscreening
- Statusrapport: De nationale screeningsprogrammer for kræft, Sundhedsstyrelsen, 2022

Kontakt

Ann-Britt Kvernød
abk@cancer.dk
Tlf.: 35 25 75 35

Kontakt til fagafdeling

forebyggelse@cancer.dk

